

ÚJ KÖNYVEK

**Hungler Sára – Gellérné Lukács Éva –
Petrovics Zoltán – Dudás Katalin:**

Az Európai Unió szociális és munkajoga

ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2020, 296 oldal

A szociális és munkajog, bár nem tartozik hagyományosan az Európai Unió által szabályozott területek közé, a közösségi joganyag egyik legdinamikusabban fejlődő területe. Az Európai Unió ugyanis, legfőképpen a 2007–2008. évi gazdasági válságnak a társadalomra gyakorolt hatására adott válaszként, számos olyan intézkedést vezetett be, amelynek célja egyrészt a foglalkoztatáspolitikának és a szociális biztonsági koordinációnak az összehangolása a tagállamok között, másrészt a szabad mozgás jogával élő uniós munkavállalókat megillető egyéni és kollektív szociális és munkajogok biztosítása.

A pénzügyi és gazdasági válság következtében 2010. június 17-én az Európai Tanács jóváhagyta a Bizottságnak a foglalkoztatást és az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést célzó Európa 2020 stratégiára vonatkozó javaslatát. Öt kiemelt célt (köztük a munkahelyteremtéssel, a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni küzdelemmel, illetve az oktatással foglalkozó három célt) és hét kiemelt kezdeményezést határozott meg, amelyek az elkövetkezendő évtized egységes szociális politikai keretét képezik. Ezen túlmenően a szociális politika és munkavállalás terén megállapított uniós célkitűzések gyakorlati megvalósítása céljából 2017 novemberében a tagállamok jóváhagyták a szociális jogok európai pillérét, amely 20 kulcsfontosságú elvet és jogot határozott meg az élet- és munkakörülmények javítását célzó megújult konvergenciafolyamat támogatására. Az e pilléren belül meghatározott elvek és jogok érvényesítése, ami a tagállamok, az uniós intézmények, a szociális partnerek és egyéb szereplők közös felelőssége, eddig nem látott lendületet adott az uniós jogalkotásnak a szociális és munkajog területén.

A szociális és munkajog dinamikusan fejlődő és szerteágazó szabályrendszere az Európai Unión belüli munkavállalás iránt érdeklődő olvasók, de a joghallgatók és a gyakorlati szakemberek számára is helyenként nehezen értelmezhető lehet. A kötet célja, hogy segítse ennek a terjedelmes joganyagának az áttekintését, és megkönnyítse az uniós jogszabályok gyakorlati alkalmazásának megértését. Ennek érdekében bemutatja az Európai Unióról szóló szerződés, az Európai Unió működéséről szóló szerződés és az azokat végrehajtó másodlagos jogi normák (rendeletek, irányelvek) hátterét, főbb rendelkezéseit és hatásait az integrációra, legfőképpen az uniós munkaerőpiacra és a tagállamok szociálpolitikájára. Az uniós jogszabályok mellett a tankönyv feldolgozza az Európai Unió Bíróságának 170 jogesetét is, hogy konkrét példákon keresztül is illusztrálja a jogterületen született vívmányok gyakorlati érvényesülését.

Szerkezetét tekintve a kötet három fő részt tartalmaz, amelyek célja az uniós szociális és munkajog kulcsfontosságú területeinek részletes elemzése: az alapvető fogalmak és jogalkotási háttér bemutatása mellett részletesen kitér a munka- és szociális jog terén érvényesülő uniós szabályozásra. Az előszó mellett összesen tizenegy fejezet és különböző releváns bírósági joggyakorlatot felvonultató függelék mutatja be az olvasónak a témakörrel kapcsolatos legfontosabb összefüggéseket. Az egyes részeket lezáró ajánlottirodalom-jegyzék további hasznos forrás az adott témakörben elmélyülni vágyó olvasóközönség számára.

Az *első rész* („Alapvetés”) a közösségi és az uniós szociálpolitika történetébe vezeti be az olvasót. A tankönyv a Közös Piac megalapításától kezdve az Amszterdami Szerződés elfogadásáig kíséri figyelemmel a szociálpolitika, ezen belül legfőképpen a foglalkoztatáspolitikai területén végbement változásokat (első fejezet), majd az Amszterdami Szerződés által bevezetett nyitott koordinációs mechanizmus működésének részleteit, valamint az Európai Szociális Menetrend és az Alapjogi Charta elfogadásának körülményeit mutatja be (második fejezet). Az Alapjogi Chartának a Lisszaboni Szerződésbe történő beemelése jelentősen bővítette a jogi kötelező erővel bíró alapvető szociális jogok körét, ezzel erősítve az Európai Unió szociális dimenzióját (harmadik fejezet). A 2017-ben elfogadott szociális jogok európai pillére, az Európa 2020 stratégia gyakorlati megvalósítását célzó intézkedésként a mai napig hatást gyakorol az unió szociális menetrendjére, a munkajogi szabályrendszer további összehangolására ösztönözve a tagállamokat (negyedik fejezet). A történeti áttekintést követően az első rész az EU munka- és szociális jogának jogalkotási rendjét, így a rendes jogalkotási eljárás menetét, valamint a Foglalkoztatási, Szociális, Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Tanács által alkalmazott

soft law eszközöket is bemutatja (ötödik fejezet), külön kiemelve az EU szociális és munkajogát támogató főbb intézmények, köztük a 2019-ben megalapított Európai Munkaügyi Hatóság és a szociálpolitikai célokhoz pénzügyi eszközöket rendelő Európai Szociális Alap működésének a hatását az egységes szociális és munkajog fejlődésére (hatodik fejezet).

A munkavállalók szabad mozgásához, valamint tartózkodásához kapcsolódó szociális koordinációt a *második rész* mutatja be („Személyek szabad mozgása az európai integrációban”). E szakasz rámutat a munkavállalók szabad mozgása, valamint az EU szociális és munkajoga közötti fő összefüggésekre: a határokat átlépő és másutt dolgozó munkavállalók helyzete kezelésének igénye alapozta meg ugyanis az egységes munkajogi szabályozás és a szociális területen történő együttműködés szükségességét. Az 1958-ban hatályba lépett Római Szerződés óta eltelt 60 évben az EU munka- és szociális joga külön területét képező uniós kógens normák, illetve a *soft law* területére eső szabályozók összessége az EU szociális és munkajogává nőtte ki magát (első fejezet). A kötet, kezdve az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata nyomán folyton változó „uniós munkavállaló” fogalmának meghatározásával, részletesen számba veszi az uniós munkavállalókat megillető szociális és munkajogi jogosultságokat, köztük az álláskereséshez való jogot, a szakszervezeti jogokat, az adókedvezményeket és a kollektív szerződésekre, valamint a munkavállalói jogérvényesítésre és tájékoztatásra irányadó szabályokat (második fejezet). A munkavállalói jogosultságok tartalmi elemeinek pontos bemutatása érdekében e második rész széleskörűen áttekinti az elsődleges és másodlagos uniós jogszabályok rendelkezéseit, valamint az egységes foglalkoztatási feltételek kialakítására hatást kifejtő bírósági gyakorlatot. A tankönyv külön fejezetet szentel a szociális biztonsági koordinációra irányadó uniós szabályozásra, rávilágítva a releváns uniós jogi fogalmak közötti különbözőségekre, valamint az azok közötti összefüggésekre (harmadik fejezet). A szociális biztonsági rendszerek uniós szintű koordinációját biztosító 883/2004/EK rendelet alapelveinek, valamint személyi és tárgyi hatályának elemzése révén a kötet könnyen áttekinthetővé teszi az egyébként igen bonyolult rendszer főbb szabályozási szempontjait, ideértve az egy állam joghatósága alá tartozás és a *lex loci laboris* elvét. A második rész végül az uniós munkavállalókat, illetve az uniós polgárokat megillető jogosultságokat különbözteti meg, és az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatára támaszkodva tárgyalja az uniós polgársággal járó többletjogosultságok, így például a tartózkodási joghoz fűződő szociális támogatások igénybevételének feltételeit (negyedik fejezet).

A *harmadik rész* („A munka- és szociális jog terén érvényesülő szabályozás”) képezi a tankönyv törzsanyagát. Ebben a részben a kötet a munkaviszony létesítéséhez, illetve teljesítéséhez kapcsolódó egységes szabályozást mutatja be, kiemelve az egyes kiszolgáltatott munkavállalói csoportokra, mint például a fiatal munkavállalókra (94/33/EK irányelv) vonatkozó rendelkezéseket (első fejezet). E harmadik rész keretében részletesen elemez olyan kulcsfontosságú irányelveket, mint a munkáltatói tájékoztatási kötelezettséget megalapító 91/533/EGK, valamint az azt 2022-től felváltó 2019/1152 direktíva, a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló 93/104/EK és 2003/88/EK irányelv, továbbá közöl az uniós szociális és munkajogra jellemző specifikus koncepciókat, mint a foglalkoztatás biztonságát a nagyobb fokú munkaerőpiaci mobilitással ötvöző *flexicurity*. A tankönyv hangsúlyosan tárgyalja az egyenlőség elvének és a diszkrimináció tilalmának az uniós szociális és munkajog terén történő érvényre jutását, kitérve a közösségi foglalkoztatáspolitikai egyik legaktuálisabb témakörére: az egyenlő bér elvének fogalmára és érvényesülésére (második fejezet). Az esélyegyenlőség biztosításának, valamint a diszkrimináció tilalmának tárgyalása során a szerzők nem hagyhattak figyelmen kívül olyan fontos kérdéseket, mint a férfiak és a nők egyenlő bérhez való joga, a várandós és a szülési szabadságon lévő nők védelmére, illetve a szélesebb körben a család védelmére irányadó speciális rendelkezések. A jogérvényesítést tartalmazó alfejezet külön kitér az uniós szociális és munkajog közvetlen horizontális hatályára, és számos meghatározó bírósági ügy alapján (például *Defrenne- (No. 2) ügy*, *Mangold-ügy*, *Danfoss-ügy*, *Enderby-ügy*) érzékelteti az egyenlő bánásmód és diszkrimináció tilalmának érvényesülését. A hagyományos foglalkoztatásra irányadó uniós joganyag mellett a tankönyv részletezi az uniós munkaerőpiacon egyre népszerűbbé váló atipikus munkaviszonyok közösségi szabályozását, ismertetve a területet érintő főbb jogszabályokat is: a részmunkaidőt szabályozó 97/81/EK irányelvet, a határozott idejű munkaviszonyról szóló 99/70/EK irányelvet, valamint a számos kompromisszum árán elfogadott, a munkaerő-kölcsönzésről szóló 2008/104/EK irányelvet (harmadik fejezet). Az egyes atipikus foglalkoztatási viszonyokat rendező jogszabályok tárgyalásakor a kötet külön-külön bemutatja, hogyan érvényesül az egyenlő bánásmód és diszkrimináció tilalmának elve mind a jogszabályi környezetben, mind az Európai Unió Bírósága vonatkozó ítélkezési gyakorlatában. A kiküldetést mint a munkavállalói mobilitásnak az atipikus foglalkoztatási viszonyokhoz szorosan kapcsolódó másik eszközét a kötet kiemelten kezeli; az általános szabályozás mellett felhívja a figyelmet a 2020-ban hatályba lépő 2018/957/EK irányelvre, valamint az ennek az irányelvnek az elfogadását megelőző több évtizedes bírói gyakorlatra (pl.

a *Laval-kvartett*-ügyekre), beleértve nemcsak az aktuális szabályozási környezetet, hanem az ezekkel kapcsolatos kritikákat is (negyedik fejezet). Az egységes szociális és munkajog tárgyalásakor a szerzők külön figyelmet szentelnek az Európai Unió kollektív munkajogának, részletesen bemutatva a munkavállalói részvétel általános és speciális szabályait, valamint a munkavállalói képviselő gyakorlati megvalósítása során tapasztalt főbb kihívásokat (különösen a csoportos létszámleépítés és a munkáltatói jogutódlás terén). A tankönyv elemzi továbbá az Európai Üzemi Tanács működését és jogkörét, valamint az európai szociális párbeszéd bevezetése óta elért főbb eredményeket és fennmaradó kihívásokat (ötödik fejezet). A kötet a munkahe-lyi biztonság és egészség uniós szintű szabályozási elveinek, valamint főbb joganya-gának áttekintésével zárul (hatodik fejezet), bevezetve az olvasót a biztonsági és egészségvédelmi irányelvek, így különösen a 89/391/EGK keretirányelv által előírt szabályozás világába.

Összességében elmondható, hogy a tankönyv alapos kutatásra építve, de mégis közérthető módon tekinti át az Európai Unió szociális és munkajogának fejlődését, az uniós szintű szociálpolitika kezdeteitől a Bizottság által elfogadott legújabb jogal-kotási vívmányokig. Könnyed stílusa és tiszta nyelvezete, valamint a kötetbe illesz-tett ábrák és táblázatok könnyen értelmezhetővé teszik a témakör tanulmányozása során felvetődő legkomplexebb összefüggéseket is.

A kötet mind az érdeklődők, mind a gyakorlati szakemberek, illetve természe-tesen a joghallgatók mint „célközönség” számára is alapvető forrásként szolgál, és pótolja a hiányt, hogy a témakörben Magyarország 2004. évi EU-csatlakozása óta nem jelent meg magyar nyelven hasonló összefoglaló mű az Európai Unió szociális és munkajogáról.

Fekete Sára

<https://doi.org/10.47630/KULG/.2020.64.7-8.84>

A kézirat első változata 2020. július 12-én érkezett szerkesztőségünkbe.

Fekete Sára, PhD-hallgató, ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Nemzetközi Magánjo-gi és Európai Gazdasági Jogi Tanszék. E-mail cím: dr.fekete.sara@gmail.com.